

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Overheid en media in crisissituaties

Harten-de Heer, W. van

Citation

Harten-de Heer, W. van. (1993). Overheid en media in crisissituaties. *Bestuurskundige Berichten*, 8(3), 4-5.
Retrieved from <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3233687>

Version: Publisher's Version

License: [Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Downloaded from: <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3233687>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Overheid en media in crisissituaties

Wanneer een trein ontspoord, een tank op een fabrieksterrein ontploft of een groep mensen tegen het regeringsbeleid protesteert, spelen de media veelal een grote rol. Crises zijn media-gebeurtenissen bij uitstek. In veel gevallen worden besluitvormers tijdens crisissituaties door media verrast. In dit artikel zal blijken, dat een zorgvuldige omgang met de pers noodzakelijk is.

Willy de Heer

Zoveel hoofden zoveel zinnen

Allereerst kan worden opgemerkt dat „de” media net zo min bestaan als „de” overheid. De aanpak van een boulevardblad, een plaatselijke krant, een wetenschappelijk blad, een tv-ploeg van NOS-laaf of Crime-time verschilt nogal. Bij verschillende soorten media wordt gebruik gemaakt van verschillende strategieën. In een crisissituatie krijgen besluitvormers dus journalisten van diverse pluimage over zich heen, die allen nieuws garen op hun eigen wijze. Bovendien willen deze journalisten hoe dan ook nieuws brengen. Als de autoriteiten geen nieuws naar buiten brengen, wordt op andere wijze nieuws vergaard.

Media: een instrument?

Soms zijn journalisten eerder op de hoogte van een crisissituatie dan de betrokken besluitvormers zelf. Het is bijvoorbeeld mogelijk dat de media in eerste instantie de hulpverlening mobiliseren. Tijdens of na crises kunnen media ook verscheidene nuttige functies vervullen. De burgers worden op

de hoogte gehouden van de situatie. Er komt door toedoen van de media informatie vrij die anders niet bekend was geworden. Hierdoor is controle mogelijk op het handelen van particulieren, organisaties en de overheid. Maar ook kunnen media een functie vervullen bij het waarschuwen van burgers voor mogelijke gevaren. Bij de ramp in Uithoorn maakte de gemeente gebruik van de plaatselijke radio-zender om burgers op de hoogte te stellen. Door verslagen over (het ontstaan van) een crisissituatie kunnen toekomstige crises wellicht voorkomen worden. De betrokkenen kunnen hiervan namelijk leren. Hier staat echter tegenover dat via media vaak „gekleurde” informatie wordt overgebracht en dat deze informatie-overdracht in principe vluchtig is. Gebeurtenissen die vandaag niet in het nieuws zijn, worden snel vergeten.

Media: een lastig fenomeen?

In een crisissituatie zijn journalisten er als de kippen bij. Dit kan heel vervelend zijn voor de besluitvormers en hulpverleners ter plaatse. Journalisten kunnen namelijk fysiek in de weg lopen en de besluitvorming bemoeilijken door informatiekanalen te verstopen. Bovendien zetten journalisten veelal de autoriteiten onder druk persconferenties te houden. Bijvoorbeeld bij de ramp van de „Herald of Free Enterprise” werd Zeebrugge binnen enkele uren overstroomd door journalisten. Zij maakten gebruik van reddingsbootjes om dicht bij het wrak te komen en legden beslag op bepaalde schaarse logistieke, transport- en

communicatiemiddelen als telefoons, faxen, telex, hotels, taxi's, helicopters en dergelijke. Het perscentrum werd bovendien in hetzelfde gebouw ingericht waar ook het crisiscentrum zitting had. Toen autoriteiten gebruik wilden maken van de telefoonlijnen, bleken deze in beslag genomen te zijn door de journalisten die berichten doorseinden naar hun redacties. Bovendien konden de journalisten hierdoor informatie opvangen die (nog) niet bedoeld was om naar „buiten” gebracht te worden. Zij overspoelden autoriteiten en direct betrokkenen met vragen. Na afloop zeiden verschillende autoriteiten vooral door de snelheid en kritische houding van de massamedia te zijn verrast.

Nieuwsgaring

Journalisten hebben een selectieve aandacht voor leed, feiten, oorzaken en helden. Wanneer de besluitvormers hen niet voorzien van informatie, gaan zij zelf op zoek naar nieuws. Journalisten hebben veelal de neiging de omvang van een crisis te overdrijven. Hierdoor kan onnodig paniek worden gezaaid, wanneer bepaalde informatie niet juist is of nieuws te vroeg uitlekt. De crisis kan hierdoor verergeren en er kan een beschul-

**Journalisten willen
hoe dan ook
nieuws brengen**

digende vinger worden geheven naar mensen die de crisis mogelijk veroorzaakt hebben. Nestlé kwam bijvoorbeeld in de jaren zeventig in opspraak door publicatie van het artikel „Nestlé tötet Babys”. Deze (op zich omstreden) zaak werd door toedoen van de media verergerd tot een crisis. Dit had tot gevolg dat het bedrijf gedurende vele jaren werd geboycot. Dat het creëren van een crisis door de media niet wenselijk is, mag duidelijk zijn.

Privacy

Naast het veroorzaken van overlast voor de besluitvormers en het belemmeren van de hulpverleners, kunnen media in strijd handelen met de privacy van de betrokkenen bij een crisis. Bij de vliegcrash in Faro werd de pers niet geweerd van het rampterrein. Hierdoor was het mogelijk dat journalisten een man die wanhopig op zoek was naar zijn (mogelijk omgekomen) vriendin keer op keer lastig vielen met vragen. De betrokkene is verschillende malen huilend op de televisie verschenen. Van slachtoffers kan niet verwacht worden, dat zij zelf op een dergelijk moment in staat zijn een weloverwogen keuze te maken wat zij aan de journalisten willen vertellen. In een moment van opperste verwarring en ellende is zo'n weloverwogen keuze onmogelijk. De privacy van de betrokkenen werd door de journalisten ernstig geschaad en familie en vrienden van de betrokkene werden op schrijnende wijze met de situatie geconfronteerd. De autoriteiten hadden derhalve maatregelen moeten nemen en de journalisten van het ramptgebied weren.

Shockeren

Veelal is het juist de bedoeling van journalisten mensen te shockeren. Het getuigd echter niet van integriteit privacy van mensen te schaden ten faveure van de journalistieke vrijheid. Vele televisiekijkers en krantlezers verheugen zich niet op dergelijke onsmakelijke beelden.

Overheidstaak

Uit voorgaande blijkt dat media een positieve, maar ook een negatieve bijdrage kunnen leveren in crisissituaties. De overheid dient te voorkomen, dat de negatieve bijdrage van de journalistieke vrijheid sterker is dan de positieve. Δ

